

วิธีพนันวัยใส: กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุม ด้วยคดีการพนันในจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน*

Teen Gamblers: A Case Study of Arrested Child and Adolescent Gamblers in a province in Northeastern of Thailand

ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ**

Pinwadee Srisupan

กนกวรรณ มະโนรมย์***

Kanokwan Manorom

วัชรีย์ ศรีคำ****

Watcharee Srikham

* บทความชิ้นนี้มาจากโครงการวิจัย หัวข้อ “วิธีพนันวัยใส: กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมด้วยคดีการพนัน” สนับสนุนโดย ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/ภาษาพูดในบทความชิ้นนี้ ถูกแปลงจากการให้สัมภาษณ์ซึ่งต้นฉบับเป็นภาษาอีสาน

This paper is part of a research project on “Teen Gamblers: A Case Study of Arrested Child and Adolescent Gamblers in the Northeastern of Thailand” supported by Center for Gambling Studies, Chulalongkorn University.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34190

Associate Professor, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University,
Corresponding author, E-mail: pinwadee.s@ubu.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (หัวหน้าโครงการ)

Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University.

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University.

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการเล่นพนัน บริบทแวดล้อมและเงื่อนไขที่ทำให้วัยรุ่นเกิดแรงจูงใจในการเล่นพนัน จนกระทั่งถูกจับกุม และเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี และ 2) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการเล่นพนันของวัยรุ่น ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์กรณีศึกษา ผู้ที่ถูกจับกุมและผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น 22 กรณี

ผลการศึกษาพบว่า เด็กและเยาวชนกรณีศึกษามีประสบการณ์การเล่นพนัน และการถูกจับกุมในลักษณะที่แตกต่างกัน บริบทสภาพแวดล้อมที่เยาวชนอยู่รวมถึง สถานการณ์ในพื้นที่เป็นเหตุจูงใจให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่การเล่นพนันโดยง่าย โดยเด็กและเยาวชนจะถูกดำเนินคดีตามกรอบที่กฎหมายกำหนด ผู้ที่ถูกจับกุมบางราย ให้สัมภาษณ์โดยปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้เล่นพนันแต่ได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่มีการเล่น จึงถูกจับกุมไปด้วย หลายนายรู้สึกตกใจและหวาดกลัวเมื่อถูกจับในครั้งแรกและต้อง เข้าไปอยู่ในห้องขัง และบางคนรวมทั้งครอบครัวไม่ได้มีความเข้าใจในกระบวนการ ดำเนินคดี ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจหรือการรู้เท่าทัน ต่อปัญหาการพนันให้กับเยาวชนและครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ : เยาวชนที่เล่นพนัน, คดีการพนัน, อีสาน

Abstract

This article aims to, first, study gambling characteristics and behaviors, gambling environment, and gambling conditions that motivate teenagers to gamble until they were arrested and then prosecuted. This study also aims to propose policies for teenager gambling prevention and solution. By using qualitative method, the data collection involved interviewing with 22 case studies of arrested teenagers and their related persons.

Results of the study reveal that children and youths of those case studies have gone through different gambling and arresting experiences. Environmental and situational conditions in areas where the teenagers live has motivated them to easily get involved in gambling. The arrested children and youths were prosecuted according to Thai laws. Some of the arrested interviewees have denied that they did not gamble but they were only present in the gambling scene thus they were also arrested. Many of them were shocked and scared at the first time of being arrested and in jail. Some of the arrested and their families did not understand prosecution processes. Thus, it is highly imperative that gambling understanding and gambling literacy need to be developed for those of the youths, families, communities, as well as relevant organizations.

Keywords : Teen gambler, Gambling lawsuit, Isan

บทนำ: เด็กและเยาวชนกับการพนัน

ปี พ.ศ. 2561 ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันเผยแพร่งานวิจัยสถานการณ์การพนันกลุ่มเยาวชนปี พ.ศ. 2560 ระบุว่า เยาวชนไทยกำลังใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงที่จะถูกชักจูงเข้าสู่วงจรการพนัน โดยการสำรวจพบว่า เยาวชนที่มีประสบการณ์เล่นพนัน เริ่มต้นเล่นการพนันจากห่วยใต้ดิน ไพ่ และสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งล้วนเป็นการพนันยอदनิยมอันดับต้น ๆ ร้อยละ 95.6 มีบุคคลแวดล้อมเล่นพนัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน และเหตุผลที่ชักนำเยาวชนเข้าสู่การพนันคืออยากเสี่ยงโชคอยากลองเป็นสาเหตุหลัก ซึ่งผลสำรวจสะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนไทยเป็นกลุ่มเปราะบางต่อปัญหาการพนัน เมื่อเข้าสู่วงจรการพนันแล้ว เยาวชนมีแนวโน้ม ‘ถลาลดตัว’ เพราะเมื่อเริ่มเล่นแล้วยากที่จะเลิกเล่น และยิ่งเล่นพนันไปเรื่อย ๆ ยิ่งใช้เงินเล่นการพนันมากขึ้น สัญญาณอันตรายที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนก็คือ เยาวชนไทยที่เล่นพนัน ขาดความยับยั้งชั่งใจ ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เล่นพนันจนนำไปสู่ ผลกระทบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหนี้สิน

สูญเสียศักยภาพในการเรียน และปัญหาครอบครัว เยาวชนส่วนหนึ่งถลาลึกจนถึงขั้น ‘ถอนตัวไม่ขึ้น’ ดังข้อมูลที่ประมาณการได้ว่า เยาวชนที่เล่นพนัน 406,387 คน คิดว่าตนเองกำลังติดการพนัน ยิ่งเริ่มเล่นตั้งแต่อายุน้อยยิ่งติดการพนันมาก ความเปราะบางต่อการพนันของเยาวชนไทยอาจเป็นสัญญาณเตือนว่า เยาวชนของไทยอยู่ในภาวะภูมิคุ้มกันต่อการพนันบกพร่อง เราจึงไม่สามารถสร้างเยาวชนที่เข้มแข็งพอจะรับมือกับสภาพแวดล้อมการพนันที่อยู่รายรอบตัวเยาวชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาวิธีการและสร้างกลไกที่เป็นระบบในการปกป้องเยาวชนไทยจากการพนัน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง รู้เท่าทัน และไม่ถลำตัวเข้าสู่วังวนปัญหาจากการพนัน (ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน, 2561ก)

อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาจำนวนหนึ่งพบว่า การพนันหากไม่เกิดปัญหาก็ก็น่าเป็นที่ยอมรับหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องวิตกกังวล เพราะเป็นเพียงสิ่งที่สร้างความบันเทิงหรือความตื่นเต้นเร้าใจในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเป็นกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคมด้วยซ้ำไป เช่น เล่นเพื่อความสนุกสนานกับเพื่อน ๆ หรืออยากลองเล่น บางครั้งบางคราว เป็นต้น งานของ บุปผา ลาภะวัฒนาพันธ์ (2556) พบว่า วัยรุ่นมองเรื่องการพนันในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับการเล่นการพนันในระดับค่อนข้างบวก ทั้งนี้มาจากรู้นคิดเรื่องการชอบการเสี่ยงโชคของคนไทยมีประสบการณ์ในการเล่นการพนันมาก่อน โดยอาจจะรู้ว่ามีใครประสบความสำเร็จได้จากการพนันและการพนันเป็นสิ่งที่ไม่ดีก็ตามเข้าข่าย “รู้ทั้งรู้ว่าไม่ดี แต่ก็ยังทำ” สื่อออนไลน์ สื่อสมัยใหม่ และกลุ่มเพื่อน รวมทั้งปัจจัยด้านประชากร เช่น เพศ รายได้ และสถานศึกษา ต่างเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เล่นการพนัน

บทความชิ้นนี้เสนอส่วนหนึ่งของงานวิจัย โดยให้ความสนใจต่อประสบการณ์และการรับรู้การเล่นพนันของกลุ่มกรณีผู้ที่เคยถูกจับกุมในคดีเล่นพนันผิดกฎหมาย และผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น 22 กรณี โดยศึกษาประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมด้วยคดีพนัน ทั้งลักษณะและพฤติกรรมการเล่นพนัน บริบทแวดล้อมและมุมมองการรับรู้ต่อการพนัน จนกระทั่งถูกจับกุมและเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีและเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเล่นพนันของเด็กและเยาวชน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการเล่นพนัน บริบทแวดล้อมและเงื่อนไขที่ทำให้วัยรุ่นเกิดแรงจูงใจในการเล่นพนัน จนกระทั่งถูกจับกุมและเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี
- 2) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหการเล่นพนันของวัยรุ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพทำการศึกษารณีศึกษา (Case study) โดยใช้วิธีการการเก็บข้อมูลได้แก่การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยศึกษาประวัติชีวิต (Life history) และเรื่องเล่า (Story telling) ซึ่งใช้วิธีวิธีวิทยาเรื่องเล่า (Narrative Method) และใช้การวิเคราะห์สถานการณ์ (Situational analysis) ควบคู่ไปด้วย โดยเทคนิคเหล่านี้จะทำผสมผสานและเสริมกันและกันรวมทั้งปรับไปตามสถานการณ์ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชีวิตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากวัยรุ่นที่เข้าสู่สถานพินิจในจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคอีสาน เพื่อทำความเข้าใจชีวิตวัยรุ่นหรือเยาวชนคนนั้นกับการพนันภายใต้สภาพที่เป็นธรรมชาติในบริบทของพวกเขา โดยให้ได้ข้อมูลครอบคลุมรอบด้านเกี่ยวกับพฤติกรรม ประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชีวิตจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของวัยรุ่น การเข้าสู่การพนัน ช่วงเวลาที่อยู่ในวังวนของการพนัน การถูกจับกุม และกระบวนการศาลเยาวชน การใช้กรณีศึกษานอกจากต้องการได้ข้อมูลเชิงลึกแล้วยังเพื่อต้องการตอบคำถามว่า เหตุใดวัยรุ่นจึงเข้าสู่การพนันและการพนันดังกล่าวส่งผลต่อชีวิตและครอบครัวของพวกเขาอย่างไร

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย คือ เด็กและเยาวชนที่เคยถูกจับกุมและเข้าสู่กระบวนการในสถานพินิจแห่งหนึ่งในภาคอีสานในรอบสามปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558-2560) ผู้วิจัยได้รับอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลจากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อการศึกษาวิจัย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 22 กรณีศึกษา จากรายชื่อผู้ที่เคยถูกจับกุมในรอบ 3 ปี เลือกสุ่มรายชื่อเยาวชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแต่ละอำเภอของจังหวัดนั้นเพื่อให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่กระจายตัวในจังหวัดให้มากที่สุดและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างหลากหลายมากที่สุด ทั้งในแง่ที่อยู่อาศัย ความใกล้ชิดจากเมือง สภาพความหลากหลายของความเป็นอยู่ เพศ และลักษณะประเภของการพำนั ที่ถูกจับกุม แบ่งเป็นกรณีที่ถูกจับกุมขณะที่เป็นเยาวชน (อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ - ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์) จำนวน 20 ราย และกรณีที่ถูกจับกุมขณะเป็นเด็ก (อายุไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์) จำนวน 2 ราย

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่เคยถูกจับกุมซึ่งเข้าถึงข้อมูลได้ยาก คณะวิจัยจึงเลือกตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่ถูกจับกุมในระหว่างเดือนตุลาคม และเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ซึ่งกรณีศึกษามีทั้งที่เคยถูกจับเป็นครั้งแรก จากการเล่นครั้งแรก เล่นมาหลายครั้งแล้วเพิ่งถูกจับ หรือเคยมีประสบการณ์การถูกจับกุมในคดีอื่นมาก่อนที่จะถูกจับด้วยคดีการพำนั เช่น คดีเมาแล้วขับ คดีหมิ่นประมาทและคำมนุษย์ คดีทะเลาะวิวาท และคดียาเสพติด เป็นต้น

ในจำนวนดังกล่าวได้สัมภาษณ์โดยตรงกับผู้กระทำผิด จำนวน 11 ราย และอีก 11 ราย คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสอบถามจากผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง เป็นต้น โดยการติดต่อขอสัมภาษณ์ตามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูล และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ว่ากรณีที่เลือกศึกษานั้นพร้อมให้สัมภาษณ์โดยตรงหรือไม่ โดยในหลายกรณีเยาวชนได้ย้ายที่อยู่ไม่สะดวกให้สัมภาษณ์ หรือติดธุระแตกต่างกันไป โดยได้ศึกษาแบบรายงานข้อเท็จจริงของเยาวชนจากสถานพินิจประกอบชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดรวมถึงชื่อผู้ปกครองที่ให้สัมภาษณ์จะถูกปกปิดเป็นความลับตามหลักจริยธรรมการวิจัยและจรรยาบรรณของคณะผู้วิจัย โดยใช้นามสมมติเท่านั้น

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นการศึกษากรณี (Case study) การประพัติน และความเห็นจึงไม่ได้เป็นตัวแทนของเยาวชนที่เล่นพนันทั้งหมด แต่เป็นภาพสะท้อนที่จะช่วยชี้ให้เห็นกรณีที่แตกต่างกันของเยาวชนที่ถูกจับกุมในคดีการพนันซึ่งจะนำไปสู่การทำความเข้าใจสาเหตุของการเล่นพนันของวัยรุ่นและหาแนวทางการแก้ไขปัญหที่ซับซ้อนอีกทางหนึ่ง

ผลการศึกษา

1. ประสบการณ์และพฤติกรรมการเล่นพนัน

ภาคอีสานตอนล่างหลายจังหวัด มีสถิติการเล่นพนันออนไลน์และการจับกุมการพนันในปริมาณที่สูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ โดยรอบ โดยเฉพาะวัยรุ่นกับการพนันบอลและอุปราชธานีเป็นจังหวัดที่เยาวชนเล่นพนันบอลมากที่สุดในภาคอีสาน (สุชัย เจริญมุขยพันธ์, 2556) สำหรับการเล่นพนันในกลุ่มเยาวชนในจังหวัดกรณีศึกษามีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการเล่นไพ่ ไฮโลตามงานศพ การเล่นพนันฟุตบอล ชนไก่ เป็นต้น จากข้อมูลของสถานพินิจในพื้นที่กรณีศึกษาพบว่า ในระหว่างปี 2558-2560 คนที่อายุน้อยที่สุดที่ถูกจับกุมด้วยคดีการพนันเป็นเด็กอายุ 13 ปี ถูกจับกุมด้วยคดีการเล่นพนันไพ่คอกอยู่ จากการศึกษ พบว่า ผู้ที่ถูกจับกุมมีทั้งที่เล่นพนันในหมู่เยาวชนด้วยกันเองและถูกจับกุมรวมกับการเล่นของผู้ใหญ่ และบางคนไม่ได้เล่นแต่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุจึงถูกจับกุมมาด้วย ในบางรายให้การปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้เล่นพนันแต่ได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่มีการเล่นจึงถูกจับกุมไปด้วย หลายรายรู้สึกตกใจและหวาดกลัวเมื่อถูกจับในครั้งแรกและต้องเข้าไปอยู่ในห้องขัง และบางคนรวมทั้งครอบครัวไม่ได้มีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินคดี ดังจะอธิบายต่อไป

1.1 บริบทแวดล้อมต่อการเล่นพนันของเยาวชน

บริบทและสภาพแวดล้อมของเยาวชนและความเป็นสังคมชนบทสมัยใหม่เป็นเงื่อนไขสำคัญให้เยาวชนก้าวเข้าสู่พื้นที่ของการพนัน ในบางชุมชนมีวัฒนธรรม

การเล่นพนันที่ฝังตัวอยู่ในชุมชนอีสาน เช่น เล่นในงานศพ เป็นต้น ความเอาใจใส่ของครอบครัวที่น้อยลงเนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองทำงานนอกพื้นที่ และบางคนส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือในเมืองและอยู่ประจำหอพัก เงื่อนไขเหล่านี้คือส่วนสำคัญมากที่สุด (มากกว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจคืออยากได้เงินจากการเล่นการพนัน) ที่เป็นเงื่อนไขผลักดันให้เยาวชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันทั้งโดยการเข้าไปเล่นการพนันโดยตรงและการเข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่มีบุคคลที่เป็นทั้งวัยรุ่นด้วยกันเองและผู้ใหญ่กำลังการพนัน โดยอธิบายเงื่อนไขทางกายภาพ สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ได้ดังนี้

เงื่อนไขทางกายภาพ เงื่อนไขกายภาพที่เป็นพื้นที่เอื้ออำนวยที่เป็นที่พบปะสังสรรค์ ในพื้นที่ชนบท ได้แก่ ก่อไฟที่มรั้นมีร่มเงาภายในหมู่บ้าน กระโจมกลางทุ่งนา ทุ่งนาในหมู่บ้าน ภายในบ้านตัวเอง หลังบ้านตัวเอง หอพักนักศึกษา ป่าละเมาะหลังบ้านของญาติ บ้านของเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน บ้านของเพื่อนแม่ในหมู่บ้านอื่น ใต้ต้นไม้บริเวณทุ่งนาในหมู่บ้าน โต๊ะสนุกเกอร์ ลานมันในหมู่บ้าน สี่แยกในเมือง งานศพ ศาลาในวิทยาลัย และบ้านเจ้ามือ ส่วนกรณีพื้นที่เมือง พบว่า เยาวชนที่เข้ามาเรียนในเมืองสามารถเล่นการพนันได้ง่าย เช่น เล่นในหอพัก ร้านเกม สถานศึกษาหรือตามร้านต่าง ๆ รวมทั้งข้างถนนหรือสี่แยก สภาพแวดล้อมเหล่านี้มีส่วนที่เอื้อต่อการทำผิดกฎหมายอื่นด้วย เช่น แหล่งระบาดของยาเสพติด

เงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม เงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมมีส่วนผลักดันให้เยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพนันได้ง่าย เพราะ หนึ่ง การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่บุคคลในครอบครัวใกล้ชิดเล่นการพนัน เช่น พ่อ แม่ หรือญาติพี่น้อง สอง ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับเพื่อนและรุ่นพี่ที่เล่นการพนัน เช่น เพื่อนชวนเล่น ชวนเพื่อนเล่น หรือรุ่นพี่ชวนเล่น สาม สถานะความเหนือกว่าของผู้ใหญ่ เช่น การใช้ให้ไปซื้อหวย และสี่ การใช้เวลาวางเล่นพนันเพื่อความสนุกเพราะไม่เรียนหนังสือ และห้า การขาดการเอาใจใส่จากพ่อแม่หรือครอบครัว

เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การอยากได้ค่าจ้างอยากได้เงินหรือมีรายได้เพื่อใช้จ่ายส่วนตัว และความยากจน โดยทั้งสามเงื่อนไขมีความเชื่อมโยงกันกล่าวคือ การที่เยาวชนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีแหล่งการเล่นการพนัน

และคนที่เล่นการพนันที่เป็นผู้ใหญ่หรือเพื่อนของเยาวชนมีประสบการณ์ในการเล่นการพนัน คือกลุ่มคนที่เยาวชนมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ค่อนข้างใกล้ชิดกับเยาวชน เช่น พ่อ แม่ ปู่ ลุง พี่ ๆ และญาติรวมทั้งผู้ใหญ่ที่เยาวชนรู้จักแต่ไม่ใช่ญาติ ซึ่งคนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเล่นการพนันของเยาวชนไม่โดยตรงก็โดยอ้อม นอกจากนี้เยาวชนบางกลุ่มยังต้องการเล่นการพนันเพื่อหวังรายได้มาใช้จ่ายส่วนตัวเพราะฐานะของพ่อแม่ไม่ดี

1.2 พฤติกรรมการเล่นพนันของเยาวชน

พฤติกรรมการเล่นพนันของเยาวชนกลุ่มกรณีศึกษา พบว่า ส่วนมากเป็นการเล่นเพื่อความสนุกและสังสรรค์ในหมู่เครือญาติหรือเพื่อนฝูงมากกว่า จะเล่นเพื่อต้องการรายได้อย่างจริงจัง โดยการพนันที่เยาวชนเล่นและถูกจับมีหลากหลายประเภท จากการกรณีศึกษาพบว่า การพนันที่เยาวชนเล่นมากที่สุด คือ การเล่นไพ่ ประกอบด้วย ไพ่กบดำกบแดง ไพ่คอยคู่ ไพ่แปดเก้า ไพ่ปอกแดง ไพ่ปอกแปด ไพ่รัมมี ไพ่ตักเต ไพ่สเตอร์ ไพ่แดง และไพ่ผสมสิบ เยาวชนเพียงส่วนน้อยเล่นการพนันชนิดอื่น ได้แก่ หว่ย เบี้ยโบก สลากเกอร์ ทายผลฟุตบอล มวยตู้ น้ำเต้าปูปลา ไฮโล ชนไก่และโดมิโน

เยาวชนส่วนใหญ่เล่นการพนันในช่วงเวลากลางวัน ซึ่งจากข้อมูลพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ถูกจับกุมในขณะที่เล่นการพนันในเวลากลางวัน ตั้งแต่ช่วงเที่ยงวัน ช่วงบ่ายจนถึงช่วงเย็น มีเพียงการพนันชนิดทายผลฟุตบอลและการเล่นพนันในงานศพ เท่านั้นที่เยาวชนถูกจับกุมในช่วงกลางคืน

จากการสัมภาษณ์ รองผู้กำกับการสืบสวน สภ.เมืองอุบลราชธานี กล่าวว่า ลักษณะการถูกจับกุมในคดีการพนันของเยาวชนเมือง เยาวชนส่วนมากจะถูกจับในคดีแทงบอลมากกว่า ผู้ใหญ่จะเป็นคดี ไพ่ ไฮโล เพราะว่าการกลุ่มเด็กจะเข้าถึงฟุตบอล เกมออนไลน์ ลักษณะการเล่นของเด็ก เด็กจะถูกจับมากับกลุ่มเด็ก ผู้ใหญ่ก็จะถูกจับมาในกลุ่มของผู้ใหญ่ (พันตำรวจโทศิริพงศ์ สุดา, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2561)

การเล่นพนันของเยาวชนส่วนใหญ่เล่นเพื่อความเพลิดเพลินและเป็นการสังสรรค์ และเป็นวัฒนธรรมการเล่นการพนันของวัยรุ่นกลุ่มหนึ่งมากกว่าเน้นการสร้างรายได้ โดยพบว่ากลุ่มคนที่เยาวชนเล่นการพนันด้วยมี 5 กลุ่มที่ล้วนแล้วแต่มีความสนิทสนม

คุ้นเคยใกล้ชิดกันมากกว่า ได้แก่ เพื่อนรุ่นเดียวกัน เพื่อนรุ่นพี่ พ่อแม่และญาติ เพื่อนบ้าน และเจ้ามือ ทั้งนี้ จำนวนเงินที่เยาวชนนำมาเล่นแทบทั้งหมดมาจากเงินที่พ่อแม่ให้เยาวชนใช้ส่วนตัวและไปโรงเรียนหรือวิทยาลัย และจำนวนเงินที่เล่นน้อยที่สุดที่พบคือ เล่นครั้งละ 2-10 บาท (เล่นไพ่ และยกเว้นการพนันบอลที่ใช้เงินมากกว่า) และเสียเงินจากการเล่นพนันไม่เกิน 100 หรือ 200 บาท และเยาวชนหญิงมักจะใช้เงินในการเล่นการพนันน้อยกว่าผู้ชาย เช่น ครั้งละ 2 บาท เป็นต้น ส่วนมากแล้วเยาวชนที่เล่นการพนันมักจะเล่นแล้วเสียเงินมากกว่าเล่นแล้วได้เงินเน้นความสนุก จนทำให้เยาวชนมองว่าการเล่นการพนันเป็นเรื่องผ่อนคลายจากการเรียน จึงมักไปเล่นตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่กว่าร่วมวงกันเล่นการพนันกันอยู่แล้ว เล่นการพนันในหอพักยามหรือศาลา ในสถานศึกษาในยามว่างจากการเรียนเพื่อความเพลิดเพลิน และมักส่งเสียงดังเฮฮา

1.3 ประสบการณ์การเล่นพนันก่อนถูกจับกุม

กลุ่มกรณีศึกษาต่างถูกจับกุมในข้อหาเล่นพนันเป็นครั้งแรก โดยส่วนใหญ่ มักจะมีประสบการณ์ในการเล่นพนันมาก่อนแล้ว โดยเริ่มเล่นในกลุ่มเพื่อนก่อนที่จะขยายขอบเขตในการเล่นพนันไปยังกลุ่มญาติพี่น้อง เพื่อนรุ่นพี่ เพื่อนบ้าน เยาวชนบางส่วนมีประสบการณ์ในการเล่นพนันอย่างอื่นมาก่อน โดยเฉพาะการเล่นพนันตามงานบุญ หรืองานศพในหมู่บ้าน ซึ่งมีทั้งไพ่แปดเก้า ผสมสิบ ไพ่เก และไฮโล ตัวอย่างของ นายอี (นามสมมติ) เยาวชนถูกจับดำเนินคดีเป็นครั้งแรก เนื่องจากการมาร่วมเล่นการพนันไพ่ป๊อกแดงที่หอพักกับเพื่อนรุ่นพี่ เขาเริ่มเล่นการพนันครั้งแรกตอนอายุ 12 ปี ขณะเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พ่อกับแม่ก็ทราบว่ายาวชนเล่นการพนัน แต่แค่เตือนเอาไว้ ห้ามไม่ให้เล่น แต่ช่วงมีงานศพในหมู่บ้านก็อนุญาตให้เล่น ปกติเยาวชนจะขอเงินแม่ครั้งละ 20 บาท เล่นการพนันไฮโลตามงานศพ จะเล่นเฉพาะที่มีงานในหมู่บ้านตัวเองเท่านั้น “เวลามีงานศพจะไปหาพี่ในละแวกบ้าน พี่เขาก็จะพาไปเล่น” (แม่ของนายอี (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2560) แม่ของเยาวชนเห็นว่า การที่เยาวชนขออนุญาตเล่นการพนันไม่ใช่เรื่องเสียหายมากนัก เพราะแม่ก็เคยให้เงินเยาวชนไปเล่นการพนันไฮโลตามงานศพในหมู่บ้าน

เยาวชนบางรายมีประสบการณ์ในการเล่นพนันที่หลากหลาย เช่น นายดี (นามสมมติ) ถูกจับกุมดำเนินคดีเนื่องจากเยาวชนเล่นการพนันไพ่แปดเก้ากับกลุ่มเพื่อน เคยแอบเล่นไพ่อยู่หลังโรงเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อมาเลี้ยงไก่ชนเพื่อเดิมพัน และไปเล่นพนันชนไก่อาทิตย์ละครั้งที่บ่อนไก่ในหมู่บ้าน เยาวชนเคยเดินทางไปเล่นพนันชนไก่ไปกับกลุ่มเพื่อนรุ่นพี่ (อายุประมาณ 27-28 ปี) ที่ต่างจังหวัด โดยเยาวชนได้เงินจากพนันไก่ชน ตั้งแต่ 2,000-5,000 บาท และยังขายไก่ชนที่เลี้ยงไว้ ตัวละ 1,000 บาท

การเล่นพนันของเยาวชนส่วนใหญ่จะเล่นเสียมากกว่าเล่นได้ เช่น นายซี (นามสมมติ) เล่นทั้งไพ่โป๊กเกอร์ และไพ่ค้อยคู่ แต่ส่วนมากที่เล่นจะเสียเงินมากกว่าได้ แต่ก็ชอบเล่น และส่วนมากจะเล่นกับเพื่อนในหมู่บ้าน ในกลุ่มที่เล่นการพนันด้วยกัน จะมีเพื่อนอีกคนได้เงินมากที่สุด 800-900 บาท โดยคนที่เสียเงินมากที่สุดและบ่อยที่สุดคือตัวเยาวชนเอง หรือในกรณีของนายอี (นามสมมติ) เยาวชนมาร่วมเล่นการพนันไพ่ที่หอพักกับพวกรุ่นพี่ เวลาเล่นเสียก็จะเลิกเล่น เยาวชนเล่นการพนันได้เสียแต่ครั้งประมาณ ครั้งละ 100 บาท (นายซี (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2560) ในกรณีของนายบี (นามสมมติ) หลังจากเล่นพนันเสร็จบางครั้งก็จะเอาเงินมาซื้อขนมกินด้วยกัน บางครั้งก็ซื้อบุหรี่ (นายบี (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 ตุลาคม 2560)

2. ประสบการณ์การถูกจับกุมและลักษณะการถูกดำเนินคดี

สาเหตุที่กรณีศึกษาถูกจับกุมมีหลายกรณี ได้แก่ หนึ่ง สายลับแจ้งตำรวจ เพราะหวังรางวัล สอง เยาวชนมีอาการส่อพิรุณระหว่างตำรวจเข้ามาในพื้นที่ สาม ส่งเสียงดังขณะเล่นการพนันและมีคนแจ้งจับ และสี่ ตำรวจออกตรวจพื้นที่เสี่ยงยาเสพติดและพบการเล่นพนัน

สำหรับการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมด้วยคดีการพนัน การจับกุมในส่วนของเด็กและเยาวชนจะดูในเรื่องของความเหมาะสม เป็นคดีเล็กน้อยไม่ได้มีโทษร้ายแรง ตำรวจจะใช้วิธีเดินล้อมหน้าล้อมหลัง ไม่มีการใส่กุญแจมือ แม้กระทั่งผู้ใหญ่เอง เพราะคดีพนันมีโทษไม่ร้ายแรง มีโทษแค่ปรับ ถ้าถูกตำรวจจับกุมได้แล้ว ส่วนใหญ่ก็ไม่น่ากลัว เมื่อนำตัวมาที่สถานีตำรวจ ตำรวจจะทำสำนวน ส่วนเยาวชนจะมีที่ควบคุมตัว

แยกชายหญิงต่างหากออกจากห้องขังของผู้ใหญ่ (พันตำรวจโทศิริพงศ์ สุดา, สัมภาษณ์, 3 มกราคม 2561) เยาวชนที่ถูกจับกุมมักจะได้รับการประกันตัวทันทีหลังจากถูกจับกุม และตำรวจจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและส่งตัวไปที่ศาลภายใน 24 ชั่วโมง จากนั้นเยาวชนจะถูกนำตัวไปรายงานตัวที่สถานพินิจ เนื่องจากคดีการพนันเป็นคดีที่โทษไม่ร้ายแรง และเยาวชนมีโอกาสรอประกันตัวเป็นคดี สถานพินิจจึงมักจะเสนอแนวทางตามมาตรา 86 ของ พรบ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยสถานพินิจพื้นที่ศึกษาเริ่มดำเนินการเสนอให้ใช้มาตราดังกล่าวในปี 2560 เป็นปีแรก ทั้งนี้ สถานพินิจจะเสนอให้มีแผนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ควบคุมดูแลแทน โดยจะมีการทำแผน บำบัด ฟื้นฟูฟื้นฟูจากการประชุมร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเยาวชนจะต้องเข้ารายงานตัวตามที่ศาลกำหนด เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว ชื่อของเยาวชนก็就会被นำออกจากบัญชีของผู้ที่เคยต้องคดีอาญา (จำหน่วยคดี) หากเยาวชนไม่ไปรายงานตัวต่อศาลตามที่ศาลสั่ง ชื่อก็จะยังอยู่ในระบบบัญชี ผู้ต้องหาซึ่งถือว่าเป็นผู้หลบหนีคดี ซึ่งหลังถูกจับกุมเยาวชนจะต้องถูกดำเนินคดีตามกระบวนการต่อไป

ปัจจุบัน เยาวชนที่เป็นกรณีศึกษามีสถานภาพที่เกี่ยวข้องกับทางคดีที่หลากหลาย สำหรับผู้ที่พ้นคดีมาแล้วก็กลับไปเรียนหนังสือดังเดิม เช่น ในระดับมัธยมศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ส่วนผู้ที่ไม่ได้เรียนต่อก็กลับมาทำอาชีพอื่น ๆ เพื่อหารายได้ เช่น ทำนาและทำไร่มันสำปะหลัง ขับรถตู้รับจ้าง และทำงานรับจ้างต่างจังหวัด เป็นต้น โดยมีจำนวน 3 คน ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจซึ่งเป็นเพศชายทั้งหมดเนื่องจากกระทำความผิดซ้ำด้วยคดีอื่น ๆ ได้แก่ คดียาเสพติด

2.1 ความเข้าใจของเยาวชนต่อกระบวนการดำเนินคดี

ในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีนั้น เยาวชนจะได้รับการแจ้งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งที่สถานีตำรวจ ศาล และสถานพินิจ โดยเจ้าหน้าที่จะให้เอกสาร และชี้แจงข้อกฎหมาย ซึ่งในแต่ละกรณีก็ได้รับทราบข้อมูลมากน้อยแตกต่างกัน แม้ว่าเจ้าหน้าที่จะชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนให้เยาวชนและผู้ปกครองทราบ แต่การรับรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีของเยาวชนมีหลายระดับขึ้นกับปัจจัยหลายประการ เช่น การเอาใจใส่ของเยาวชน การให้ความสำคัญต่อการทำกิจกรรมอื่น ๆ มากกว่า การรายงานตัวต่อศาลตามนัด นอกจากนี้ ผู้ปกครองบางรายที่ไม่เข้าใจก็ไม่ได้ถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เป็นต้น

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าสถานะครอบครัวอาจจะมีผลต่อผู้ปกครองที่ไม่กล้าสอบถามอะไรจากเจ้าหน้าที่มากนัก ครอบครัวที่ยากจนมักจะรับสภาพและไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรต่อ สำหรับผู้ปกครองบางรายอาจจะมีประสบการณ์การดำเนินคดีในกรณีของเยาวชนมาแล้ว จึงทำให้ทราบขั้นตอนต่าง ๆ และแนวปฏิบัติอย่างถูกต้อง

ตัวอย่างกรณีของนายสอง (นามสมมติ) เป็นตัวอย่างที่ชี้ว่า ครอบครัวไม่มีความรู้เกี่ยวกับคดีมากนัก โดยเคยพาเยาวชนไปสถานพินิจ 1 ครั้ง ในตอนนั้นมีผู้ใหญ่บ้านไปด้วย และไปศาล 2 ครั้ง ใช้เวลาไม่นานมาก ในครั้งหลังสุดศาลเรียกตัวไป แต่เยาวชนไม่เข้าค่าย จึงไม่ได้ไป พ่อกับแม่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับคดีมากนัก เอกสารทางคดีไม่ชัดเจน เมื่อเจ้าหน้าที่บอกว่า “แล้ว ๆ” (ภาษาอีสาน) ก็คิดว่าคดีสิ้นสุด โดยไม่ได้สนใจตรวจสอบเอกสาร ทั้งนี้ เยาวชนมีความกังวลเกี่ยวกับการดำเนินคดีว่าจะไปสมัครรับราชการได้หรือไม่ เพราะเคยติดคดีมาก่อน แต่ก็ไม่ได้ทราบจะมีผู้ให้ความรู้ในด้านนี้อย่างไร (ผู้ปกครองของนายสอง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

2.2 แนวทางการปฏิบัติตนของเยาวชนในขณะที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดี

ในระหว่างดำเนินคดี เยาวชนจะต้องไม่กระทำความผิดซ้ำ โดยต้องรายงานตัวตามเงื่อนไขหรือแนวทางที่ศาลกำหนด ซึ่งจะมีการทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เยาวชนแต่ละรายปฏิบัติด้วย ในกรณีศึกษาส่วนใหญ่จะถูกกำหนดให้ทำจิตอาสาที่ศาลหรือบำเพ็ญประโยชน์ในครั้งที่มารายงานตัว เช่น การกวาดขยะ เป็นต้น โดยในแต่ละกรณีจะมีระยะเวลาและจำนวนครั้งที่รายงานตัวแตกต่างกัน แต่รวมจนเสร็จสิ้นการดำเนินคดีจะไม่เกิน 1 ปี ซึ่งผู้ปกครองจะต้องเป็นคนพาไป เยาวชนที่ได้รับการประกันตัวจะใช้เวลาที่ศาลมากกว่าสถานพินิจ ยกเว้นคนที่ถูกควบคุมตัวในสถานแรกรับ สำหรับที่สถานพินิจพบว่ามีการบวนการที่ต้องเกี่ยวข้อง เช่น เยาวชนจะต้องไปรายงานตัว ให้อาสาในการสืบเสาะ

ข้อเท็จจริง การทำแผนแก้ไขบัพตพื้นฟู และการฝึกอบรม ซึ่งในบางกระบวนการอาจจะทำในวันเดียวกันก็ได้ หรือบางคนก็อาจไม่ได้เข้ารับการอบรมในวันนั้น จากกรณีศึกษาพบว่า มีจำนวน 1 รายที่เลือกไม่ไปศาล ส่วนในกรณีอื่น ๆ ไปรายงานตัวครบกำหนด

ในกรณีของนายที (นามสมมติ) ใช้เวลาที่ศาลเกือบปี พอได้ไปที่สถานพินิจ 1 ครั้ง ที่เหลือก็ไปบำเพ็ญประโยชน์ที่ศาลตามที่ศาลนัด เมื่อเสร็จสิ้น ศาลกำชับผู้ปกครองว่าอย่าให้ทำผิดอีก เพราะพ่อแม่ต้องรับผิดชอบ แม่ได้บอกนายทีว่า “มันไม่ใช่สิ่งที่ดี เลิกซะลูก” (แม่ของนายที (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560) กรณีของนายยู (นามสมมติ) แม่ได้ไปขึ้นศาล 3 ครั้ง ใช้เวลาทั้งกระบวนการประมาณ 3-4 เดือน ซึ่งแม่ไปร่วมด้วยทุกครั้ง (นายยู (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560) และตัวอย่างกรณีของนายเอ็น (นามสมมติ) นางสาวไปประกันเยาวชนที่ศาลเด็กและเยาวชน “ศาลจะให้รายงานตัว ปฏิบัติธรรม กวาดขยะ” น้ากล่าว (น้าของนายเอ็น (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2560)

ในกรณีของนางสาวโอ เยาวชนไปที่สถานพินิจ 2 ครั้ง ครั้งแรกไปเจ้าหน้าที่ถามประวัติ แล้วก็แนะนำเยาวชนเรื่องที่ถูกรับ ครั้งที่ 2 ที่ไปสถานพินิจ ไปอบรมกับผู้ปกครอง “เจ้าหน้าที่ก็พูดดีแนะนำเกี่ยวกับห้ามทำแบบนั้นแบบนี้ และให้บำเพ็ญประโยชน์” ผู้ปกครองกล่าว โดยเยาวชนไปศาลทั้งหมด 7 ครั้ง ภายในระยะเวลา 1 ปี โดยกล่าวว่า “ศาลก็พูดเกี่ยวกับว่าไม่ให้ทำในสิ่งที่ไม่ดี” (ผู้ปกครองของนางสาวโอ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2560)

สำหรับนายคิว (นามสมมติ) เยาวชนไปศาลทั้งหมด 2 ครั้ง ได้เข้าไปข้างในศาล และรับฟังศาลพูด ในขณะที่ไปที่สถานพินิจ เยาวชนได้เข้าอบรม ทำความสะอาด เจ้าหน้าที่ถามประวัติ อบรมเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด การประพฤติตัว ระยะเวลาในการอบรมทั้งหมด 1 วัน

จากกรณีข้างต้น จะพบว่าแต่ละคนมีประสบการณ์การไปที่ศาลและสถานพินิจแตกต่างกันไป ทั้งจำนวนครั้งและวิธีการในการแก้ไขบัพตพื้นฟู แต่จะพบว่าจะได้รับแนวปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน

2.3 ความคิดเห็นต่อแนวทางปฏิบัติของศาลและสถานพินิจ

สำหรับแนวทางปฏิบัติของศาลและสถานพินิจ ผู้ปกครองส่วนหนึ่งเห็นว่าแนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่ดี ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองของนางสาวเคเห็นว่า “คิดว่าดี อบรมดี เปิด VDO เด็กติดยาเสพติด ให้ความรู้เรื่องกฎหมาย อบรมตั้งแต่ช่วงเช้าจนถึงเที่ยง แม่เป็นคนพาไปที่สถานพินิจ และแม่ก็เข้าอบรมด้วยกัน” (ผู้ปกครองของนางสาวเค (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2560)

ตัวอย่างกรณีของนายเอ็น นักกล่าวถึง กระบวนการและแนวทางของสถานพินิจและศาลว่า “คิดว่าดี หลังประกันตัวออกมาแล้ว เอ็นก็กลัวว่าต้องเข้าไปอยู่ในสถานพินิจ น่าเป็นคนพาทำตามที่เขาระบุ เอ็นก็ทำด้วย ตื่นมาใส่บาตรแต่ดีห้า ต้องมีภาพบันทึกไว้รายงานศาล” “ตอนไปที่ศาลผู้พิพากษา แนะนำ บอกสอน” “ไปศาลครั้งนี้ก็เป็นครั้งที่ 2 “ประสบการณ์ 2 ครั้งแล้ว ก็พอได้รู้แนวทางว่าต้องทำอะไรบ้าง” (นำของนายเอ็น (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 19 ธันวาคม 2560)

สำหรับ นางสาวโอ ผู้ปกครองให้ความเห็นว่า “ก็พอใจ ถือว่าดี แต่กระบวนการของศาลเยอะไป น่าจะให้เป็นสักประมาณ 2 ครั้ง” (ผู้ปกครองของนางสาวโอ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 16 ธันวาคม 2560)

กรณีของนายคิว เยาวชนและผู้ปกครองทำกิจกรรมที่สถานพินิจ ตั้งแต่เช้าจนถึงค่ำ ผู้ปกครองเห็นว่า การไปสถานพินิจ 2 ครั้งคิดว่ามีความเหมาะสม คือครั้งแรกไปสอบประวัติของครอบครัวก่อนที่จะพบเจ้าหน้าที่สถานพินิจมีจดหมายจากทางสถานพินิจส่งมาที่บ้านให้ไปอบรม

3. มุมมอง ทศนคติ และ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลังการถูกจับกุม

3.1 การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพนันของเยาวชนก่อนถูกจับกุม

จากการศึกษาพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่รู้ว่าการเล่นการพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย และเยาวชนบางคนมองว่าเล่นการพนันบางอย่างเพื่อความบันเทิงสังสรรค์มากกว่า และเห็นว่าไม่ใช่เรื่องผิดเพราะเล่นด้วยเงินจำนวนเล็ก ๆ น้อย ๆ บางคนไม่ได้เล่นแต่ไปอยู่ในวงพนันทั้งที่โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ และเมื่อเยาวชนถูกจับแล้วจึงรู้ว่าการเล่นการพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย

ตัวอย่างเช่น ในกรณีของนายอียะวชนและผู้ปกครองเห็นว่า การเล่นการพนันของเยาวชนในงานศพไม่คิดว่าเป็นสิ่งที่ผิด แม่ของเยาวชนจะเตือนทุกครั้ง ห้ามไม่ให้เยาวชนทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย โดยพูดว่า “ลูกอย่าไปทำในสิ่งที่ไม่ดีนะ” (แม่ของนายอียะ (นามสมมติ), **สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2560**) เป็นคำที่แม่ของเยาวชนพูดเตือนเยาวชนอยู่เป็นประจำ แต่เยาวชนก็โต้เถียงกลับโดยบอกว่า “แม่บอกอย่าทำสิ่งที่ไม่ดี แต่ไม่ได้บอกว่าห้ามเล่นไฟ” (นายอียะ (นามสมมติ), **สัมภาษณ์ 11 พฤศจิกายน 2560**) เพราะเยาวชนเห็นว่าเล่นการพนันในงานศพเป็นเรื่องปกติเป็นเรื่องของวัฒนธรรมชุมชน เยาวชนมักจะขอเงินแม่ครั้งละ 20 บาท เพื่อเล่นการพนันไฮโลตามงานศพ จะเล่นเฉพาะที่มีงานในหมู่บ้านตัวเองเท่านั้น และแม่ของเยาวชนคิดเช่นกันว่าหากเยาวชนขออนุญาตเรื่องเล่นการพนัน ก็คิดว่าไม่ใช่เรื่องเสียหายมากมาย เพราะแม่ก็เคยให้เงินเยาวชนไปเล่นการพนันไฮโลตามงานศพในหมู่บ้านโดยมีทัศนคติว่าการเล่นการพนันในงานศพเป็นการเล่นวัฒนธรรมของการสร้างความสัมพันธ์ให้กับบ้านที่มีคนเสียชีวิต นอกจากนี้ผู้ปกครองของนายอียะยังมองว่าการไปเล่นพนันเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่ใช่เรื่องเสียหายมากมายดีกว่าการเป็นเด็กซิ่งเถร

กรณีของนายดี ที่ไม่ไปรายงานตัวต่อศาลเพราะนำไปพน นายดีมองการพนันไก่อเป็นเรื่องการเดิมพัน ไม่ได้มองว่าเป็นการพนัน และไม่ทราบว่าเป็นพื้นที่ชนไก่ห้ามเยาวชนเข้า เนื่องจากไปเป็นประจำ เมื่อคณะผู้วิจัยสอบถามว่าคิดวาชนไก่อเป็นการพนันหรือไม่ “ไม่ครับ” จึงเป็นคำตอบที่ไม่ต้องคิดมากนัก เยาวชนบอกว่า “ซี้เกียจขึ้นศาล” ทั้งที่พี่สาวได้พยายามบอกให้เยาวชนไปรายงานตัวต่อศาลตามกำหนด แต่เยาวชนได้บอกปฏิเสธ โดยคิดไปเองว่า การที่ไม่ไปรายงานตัวต่อศาลคงไม่มีปัญหาอะไรมากมาย นอกจากนี้เหตุผลสำคัญกว่านั้นคือเหตุที่เยาวชนไม่ไปซึ่งวันที่ศาลนัดรายงานตัวเพราะเยาวชนต้องการเงินจากการไปพนันชนไก่ ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่สำคัญมากและเป็นวันเดียวกันกับที่เยาวชนต้องไปรายงานตัวต่อศาล เยาวชนจึงไม่ไปรายงานตัว โดยในครั้งนั้นได้เงินจากการพนันชนไก่เป็นจำนวน 5,000 บาท (นายดี (นามสมมติ), **สัมภาษณ์ 13 พฤศจิกายน 2560**)

นอกจากนี้ กรณีศึกษาที่ถูกจับกุมในบางรายให้สัมภาษณ์โดยปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้เล่นพนันแต่ได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่มีการเล่นจึงถูกจับกุมไปด้วย เป็นต้น

เยาวชนคิดว่าการเข้าไปอยู่ในพื้นที่ที่มีคนกำลังเล่นการพนันจะไม่ถูกจับเพราะไม่ได้เล่นการพนัน ซึ่งพบว่ามีหลายกรณีมาก ได้แก่ ไปขอเงินแม่ขณะที่แม่กำลังเล่นไพนิงดูคนอื่นเล่นเพื่อมีความเพลิดเพลินและผ่อนคลาย นิ่งกินขนมในวงไพ่ บังเอิญเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ลักษณะแบบตกกระไดพลอยโจน

3.2 ประสบการณ์และความรู้สึกหลังถูกจับกุม

จากการศึกษาพบว่า มีเยาวชนบางคนเห็นว่าการถูกจับด้วยคดีการพนันเป็นความช่วย หรือโชคร้ายของตน เพราะไม่คิดว่าการเล่นพนันในวงเงินเล็กน้อยจะทำให้ถูกจับ เช่น การเล่นโดมิโน ใครชนะก็ได้เงินรางวัล ในกรณีของนายสอง เป็นต้น หรือเคยเล่นเป็นประจำวันดีคืนดีก็มีตำรวจมาจับ เช่น กรณีของนายเอ็มที่ถูกจับพร้อมกับพี่สาว และเขาถูกจับเป็นครั้งที่สอง พี่สาวกล่าวว่า “ช่วยดัก” การที่ถูกจับครั้งแรกเพราะไปนั่งเล่นและกินอาหารใกล้กับที่มีคนเล่นการพนัน ส่วนการถูกจับครั้งที่สองไปนั่งดื่มเหล้าใกล้แหล่งที่เขาเล่นและมีพี่สาวเล่นไปด้วย พี่สาวเล่าว่า “วงไฟก็มีกินเหล้ากินเบียร์ รอบแรกที่ถูกจับก็ไปนั่งกินอยู่ตรงนั้นก็เลยถูกจับไป” ซึ่งตำรวจมักเข้ามาตรวจในหมู่บ้านบ่อย ๆ จึงถูกจับไปด้วย “ตำรวจก็มาตรวจที่หมู่บ้านบ่อย แต่ไม่ค่อยถูกจับหะ เป็นเพราะดวงด้วย ปีนั้นถูกจับพร้อมกันสองคน ตนเอง (หมายถึงพี่สาว) ถูกจับสองครั้ง” (พี่สาวนายเอ็ม (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 17 ธันวาคม 2560)

กรณีนางสาวเอ ซึ่งอยู่ระหว่างตั้งครรภ์ด้วย ซึ่งเธอเดินทางไปกับป่าของเธอ เธอเล่าว่า เธอไปสถานพินิจกับป่า และขณะที่ใช้เวลาเกือบทั้งวันที่สถานพินิจ เธอมีความวิตกกังวลขณะนั่งรอให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ เพราะป่าของเธอมีลูกเล็กที่ต้องให้สามีดูแลซึ่งสามีก็มีงานมาก เพราะเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เธอเป็นห่วงลูกเล็ก ๆ ของเธอ และป่าก็กังวลเรื่องดังกล่าวเช่นกันและกังวลเรื่องการใกล้เวลาคลอดลูกของเธอด้วย และป่าของเธอได้เล่าให้กับคณะผู้วิจัยฟังว่า การที่ต้องเสียเวลามาสถานพินิจบ่อย ๆ ซึ่งเสียเวลาและเงิน ทำให้ป่าตัดสินใจว่าจะต้องเลือกทางออกที่คิดว่าเหมาะสมกับสภาพครอบครัวของป่าด้วยเพราะเยาวชนอยู่ในความดูแลของป่า ซึ่งป่าของเธอมีทางเลือกสองทางคือหนึ่ง มารายงานตัวและบำเพ็ญประโยชน์กับสถานพินิจ และสอง มารายงานตัวตามที่ศาลนัดและให้ศาลตัดสิน ป่าของเธอเลือกทางเลือกที่สอง คือยอมขึ้นศาล

เพื่อให้ศาลตัดสิน เพราะจะได้ไม่ต้องมาบ่อย และเพราะเป็นห่วงหลานสาวที่กำลังใกล้คลอด เยาวชนและป้าที่ดูแลเยาวชนเห็นว่าการไปที่สถานพินิจทำให้เสียเวลาและงบประมาณการเดินทาง (นางสาวเอ (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 ตุลาคม 2560)

การถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ การเข้าไปอยู่ที่สถานี่ตำรวจและถูกสอบปากคำที่สถานี่ตำรวจเป็นเวลานาน การหาเงินและหาผู้มาประกันตัวทั้งได้ประกันในวันเดียวที่ถูกจับกุมบ้างและไม่ได้รับประกันในวันถูกจับกุมบ้าง การถูกส่งตัวเยาวชนไปที่ศาลเยาวชนและครอบครัว การต้องเข้าสู่กระบวนการสืบเสาะข้อเท็จจริง ณ สถานพินิจโดยใช้เวลาค่อนข้างนาน รวมทั้งการต้องเดินทางไปมาระหว่างบ้านพักของเยาวชนที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองกับ ศาลเยาวชนและครอบครัวรวมทั้งสถานพินิจอยู่บ่อย ๆ เงื่อนไขเหล่านี้ส่งผลให้เยาวชนปรับเปลี่ยนมุมมองต่อการเล่นการพนัน การปรับความคิดและพฤติกรรมต่อการพนันไปมาก โดยต่างเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวทำให้เสียเวลาในการดำเนินชีวิตของตนและผู้ดูแลเยาวชน แทนที่จะเอาเวลาที่เข้าสู่กระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ไปทำมาหากินสร้างรายได้ ดูแลครอบครัว หรือเรียนหนังสือ

การเล่นการพนันและถูกจับกุมและเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายทำให้เยาวชนสำนึกว่าทำให้พ่อแม่เสียใจ เสียเงินและเสียเวลาเป็นอย่างมาก เช่น กรณีนายอิตอนที่ถูกจับอยู่ในห้องขังเยาวชนร้องให้ออกมา เพราะผู้ปกครองชู้ว่าจะไม่มาประกันตัวแม่ของเยาวชนเล่าว่า “ครั้งแรกแม่บอกว่าจะไม่ประกันตัว ดัดนิสัยให้มันนอนในห้องขังสักคืน อีก็ให้ร้องกล้วแม่กับพ่อไม่ประกันตัว” แม่เล่าต่อว่า “ถ้าไม่คิดว่าต้องไปโรงเรียนก็ว่าจะไม่ประกัน จะให้อยู่ในห้องขังให้ดัดนิสัย” แต่ผู้ปกครองก็ต้องประกันตัวลูกออกมาเพราะความรักลูก แต่แม่เสียใจมากที่ลูกถูกจับเพราะทำผิดกฎหมาย ซึ่งการถูกจับครั้งนี้ยังทำให้ต้องเสียทั้งเงิน เสียทั้งเวลาของแม่พ่อ และเวลาเรียนของลูก เพราะพ่อแม่และลูกต้องเดินทางไปรายงานตัวตามที่ศาลนัดทุกครั้ง ดังที่แม่กล่าวว่า “ก็เสียใจมันลำบาก ไปหลายครั้ง เสียเวลาเรียน เพราะต้องเที่ยวไปหลายครั้ง” (แม่ของนายอิตอน (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2560) นอกจากนี้ ผู้ปกครองของเยาวชนแสดงความเห็นต่อเงินประกันตัวว่า หากจำนวนเงินประกันคดีการพนันสูงกว่านี้คือมากกว่า 3,000 บาท คนก็จะไม่กล้าเล่น และไม่อยากเล่น แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับคนจนแล้ว จำนวนเงินประกันตัว 3,000 บาท ก็ถือเป็นเงินจำนวนที่มากพอควร

ในกรณีของนายตี เยาวชนไม่ทราบว่าจะผลพวงที่ตามมากรณีไม่ไปรายงานตัวต่อศาลจะทำให้คดีไม่สิ้นสุดและนำมาซึ่งความยุ่งยากตามมาและเสียเวลามากขึ้นไปอีก เยาวชนรู้สึกเสียใจเมื่อรู้ว่าเยาวชนคนอื่นที่ถูกจับมาพร้อมกันในครั้งนั้น ศาลได้ตัดสินคดีของเยาวชนคนอื่นไปแล้วโดยใช้มาตรา 132 เพราะคนอื่นไปรายงานตัวครบตามที่ศาลกำหนด และศาลตัดสินเพียงให้เยาวชนคนนั้นได้รับการคุมประพฤติสามเดือน โดยการควบคุมของครอบครัว และมารายงานตัวตามที่ศาลกำหนดเป็นระยะเท่านั้น ซึ่งเมื่อครบกำหนดแล้ว ศาลได้ส่งยุติคดีของเยาวชนคนนั้นทั้งที่ถูกจับด้วยคดีการพนันมาพร้อมกันและศาลได้คืนเงินประกันตัวให้เยาวชนคนนั้นไปแล้วด้วย เยาวชนจึงเล่าด้วยน้ำเสียงเสียดายและเสียใจว่า “เสียดายที่ไม่ได้ไปรายงานตัว ผิดนัดศาล ถูกริบเงินประกัน” (นายตี (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 13 พฤศจิกายน 2560)

และในกรณีของนายสองมีความกังวลว่า หากตนต้องการสมัครงานราชการในอนาคตอาจทำให้ไม่มีสิทธิ์สมัครและรับราชการเพราะเคยติดคดีการพนัน พ่อและแม่ของนายสองเองก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับคดีมากนัก และไม่เข้าใจเอกสารเกี่ยวกับทางคดีเท่าที่ควรในเรื่องการมีสิทธิ์หรือไม่มีสิทธิ์การรับราชการของลูกที่เคยมีประวัติการมีคดีการพนัน (ผู้ปกครองของนายสอง (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2560)

อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของเยาวชนบางท่าน มีความเห็นว่า แม้ว่าเยาวชนจะเคยถูกจับและมีประสบการณ์เข้าสู่กระบวนการของตำรวจ ศาล และสถานพินิจก็ตาม การที่เยาวชนได้รับการอบรมและควบคุมความประพฤติมิได้หมายความว่าเยาวชนทุกคนจะไม่กลับไปเล่นการพนันอีก แนวทางดังกล่าวอาจสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมได้แค่บางคนที่ไม่ได้ตั้งใจทำผิด ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองของนายคิว มีให้ความเห็นที่ว่า “คงจะเปลี่ยนพฤติกรรมได้แค่บางคน เด็กบางคนออกมาก็ยังเหมือนเดิม” (ผู้ปกครองของนายคิว (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2560) เนื่องจากในหลายชุมชนที่เคยมีตำรวจเข้าไปจับกุมยังมีแหล่งเล่นการพนันเหมือนเช่นเดิม ซึ่งผู้ใหญ่และบุคคลใกล้ชิดรวมทั้งกลุ่มเพื่อนของเยาวชนยังคงเล่นการพนันกันอยู่บ่อยครั้ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าก่อนถูกจับกุมเยาวชนต่างมองว่าการเล่นพนันไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการเล่นชีวิตประจำวัน และต่างยังไม่ได้มองว่าการพนันจะส่งผลกระทบเป็นเรื่องใหญ่ โดยจะเห็นว่าความเข้าใจต่อเรื่องการเล่นพนันมีความหลากหลาย ทั้งการมองเป็นเรื่องของวัฒนธรรมชุมชน การมองเป็นเรื่องของการผ่อนคลาย เล่นเพื่อสนุกสนาน เป็นต้น กระทั่งถูกจับกุมจึงมีมุมมองหรือทัศนคติที่ต่างออกไป ซึ่งเราคงต้องตั้งคำถามว่าเยาวชนควรจะมีความรู้ความเข้าใจหรือการรับรู้เกี่ยวกับการพนันอย่างไร

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการพนันของวัยรุ่น

จากผลการศึกษา คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 ในด้านกฎหมาย ควรมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการพนัน โดยมีบทเฉพาะการณ์ในฐานความผิดของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินคดีและการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน

4.2 ข้อเสนอแนะต่อสถานพินิจระหว่างที่เยาวชนเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีและบทบาทของสถานพินิจ

- สถานพินิจควรมีเอกสารสำหรับเยาวชนในการให้ความรู้เฉพาะด้าน ตัวอย่างเช่น ในกรณีของคดีพนัน ควรมีเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับความผิดในการเล่นพนันที่เข้าใจได้ง่าย โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตชุดความรู้ให้กับเยาวชน เช่น ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเล่นพนัน เป็นต้น
- สถานแรกรับอาจจะพิจารณาให้ความรู้ประจำสัปดาห์เฉพาะเรื่อง โดยหากมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ควรความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกในการเป็นจิตอาสาให้ความรู้ได้

4.3 ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการดำเนินคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว

- สนับสนุนให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในกรณีของการพนันเป็นแนวทางการดำเนินการที่ถูกต้อง

- ในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ศาลอาจพิจารณาใช้กระบวนการยุติธรรมชุมชนมากขึ้นโดยเน้นการร่วมวางแผน ดำเนินการฟื้นฟู ประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นต้น เนื่องจากการพนันของเยาวชนส่วนหนึ่งเกิดในชุมชน ดังนั้นจึงควรให้ชุมชนเป็นฐานในการร่วมแก้ไขปัญหา
- ในกรณีที่เยาวชนที่ถูกจับกุมกำลังเรียนในสถานศึกษาในระบบ ศาลควรมีมาตรการให้สถานศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการพนัน โดยอาจจะให้การอบรมหรือแทรกเนื้อหาการเรียนการสอนเรื่องผลกระทบของการพนันต่อการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเรื่องการถูกจับกุมเยาวชนในวงพนันแม้ว่าเยาวชนมิได้เล่นการพนันก็ตาม นอกจากนี้ ควรกระตุ้นให้สถานศึกษากำหนดแนวทางการใช้เวลาว่างในระหว่างอยู่ในโรงเรียนของเยาวชนให้เกิดประโยชน์

4.4 สำหรับในระดับชุมชน ชุมชนควรมีการสอดส่องดูแลมิให้เด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเล่นพนันหรืออบายมุข โดยมีมาตรการกำกับดูแลและให้ความรู้ภายในชุมชน เช่น เสียตามสาย รวมถึงวางแผนทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการเล่นพนันระดับชุมชน

อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

การที่กลุ่มกรณีศึกษาที่ถูกจับกุมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ถูกจับกุมด้วยคดีพนันเพียงเล็กน้อย ไม่ได้เกิดจากการถูกจับกุมในบ่อนหรือจากการวางเดิมพันด้วยวงเงินจำนวนมากเพื่อหวังเงินรายได้จากการพนัน มีเงินลงทุนในการเล่นต่ำ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ากลุ่มเหล่านี้จะไม่ใช้กลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมติดพนัน สังเกตจากพฤติกรรมที่ถูกจับได้ง่ายและไม่มีลู่วางในการหลบเลี่ยงการจับกุมของตำรวจ หากแต่กลุ่มที่มีความสามารถทั้งชำนาญในการเล่นและมีเงินพอสมควรสำหรับต่อรองก็สามารถหลุดคดีโดยไม่ต้องส่งฟ้อง โดยเห็นได้จากมี 1 กรณีจากการสัมภาษณ์ ที่ให้ข้อมูลว่าเพื่อนที่ถูกจับด้วยกัน

ไม่ได้ถูกดำเนินคดี คือไม่มีประวัติการจับกุมเลย แต่กลุ่มที่เข้าไปอยู่ในวงพนันที่เป็นบ่อน ผิดกฎหมายน่าจะเป็นกลุ่มที่น่าจะให้ความสนใจในแง่ของความเสี่ยงต่อการติดพนันมากกว่า

การเล่นการพนันของวัยรุ่นในพื้นที่ศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การพนันของเยาวชน อยู่ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งชนบทและเมืองในยุคสมัยที่เน้นการปะทะ ประสานกันทางสังคมในพื้นที่ทางสังคมมากขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสังสรรค์ผ่อนคลาย หลายกรณีพบว่า การเยาวชนเล่นการพนันนั้นเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนานและเป็นวัฒนธรรมของวัยรุ่น พวกเขาสามารถเสี่ยงดังได้ตามที่ตนต้องการ แม้จะได้เงินเพียงน้อยนิดในการพนันในแต่ละครั้งที่เล่น อีกทั้งเป็นการตอบสนองจิตใจและต้องการอยู่กับเพื่อนมากกว่าเล่นเพื่อหวังรายได้หรือค่าตอบแทนดังที่ Prus (2004) วิเคราะห์การเล่นการพนันว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ ภายใต้วัฒนธรรมเฉพาะที่มนุษย์ได้แสดงออกถึงความต้องการทางจิตใจ และอารมณ์ที่ได้มีโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในชุมชนและสังคมของพวกเขา และสามารถสะท้อนความเป็นตัวตนภายใต้บริบททางสังคมของพวกเขา และทำให้สามารถแสดงออกได้อย่างอิสระทั้งอาการกิริยาและการพูดออกมา ซึ่งการอธิบายการเล่นการพนันจากมุมมองนี้แตกต่างไปจากการมองเห็นการเล่นการพนันเชิงที่เป็นปัญหาทางสังคมและโครงสร้าง ในทำนองเดียวกัน Derevensky & Gilbeau (2015) กล่าวว่า พฤติกรรมการเล่นการพนันของวัยรุ่นมีหลายระดับและสามารถต่อเนื่องจากการเล่นเพื่อความสนุกสนาน เล่นเพื่อเข้าสังคม เพื่อความผ่อนคลาย เล่นเป็นบางครั้งบางคราวกับเพื่อน ๆ พี่ ๆ หรือคนอื่น ๆ จนถึงขั้นเล่นตลอดเวลาและกลายเกิเป็นนักพนัน และระดับการติดการพนันและมีปัญหาต่าง ๆ ทางจิตวิทยา สังคมและเศรษฐกิจตามมา สำหรับการศึกษาพบว่า การเล่นการพนันของเยาวชนจนถูกจับและเข้าสู่กระบวนการสถานพินิจและศาลนั้นมักเป็นการเล่นการพนันในระดับเพื่อความสังสรรค์ผ่อนคลายและสนุกสนานมากกว่า นอกจากนี้ การเข้าไปเล่นการพนันถือเป็นผลผลิตจากการมีปฏิสัมพันธ์ของเยาวชนกับครอบครัวและการให้ความหมายของเยาวชนต่อการพนันว่าเป็นสิ่งสนุก ทำให้เกิดการสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อน ๆ พี่ ๆ หรือคนรู้จัก

นอกจากนี้ การเล่นการพนันของเยาวชนส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนชนบทที่การพนันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือ เรียกว่าการพนันพื้นบ้าน เช่น การเล่นการพนันในงานศพที่เยาวชนเห็นว่าพ่อแม่เล่นและเมื่อตนเองไปเล่นด้วยพ่อแม่ก็มีได้ห้ามเล่น เพราะพ่อแม่เห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งการชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปฏิบัติกันสืบมา (วิเศษ สุจินพรหม และคณะ 2557) ภายใต้บริบทการดำเนินชีวิตแบบพื้นบ้าน ซึ่งมีอิทธิพลให้เยาวชนเข้าสู่การเล่นการพนันตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น การมีสถานที่เล่นการพนันรอบ ๆ บ้าน และชุมชนจำนวนมาก และเงื่อนไขทางสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเยาวชนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง การมีพ่อแม่ พี่ น้อง ญาติ เพื่อนรุ่นพี่หรือเพื่อนรุ่นน้องเล่นการพนัน รวมทั้งขาดการเอาใจใส่จากครอบครัว เช่น พ่อแม่หย่าร้างกัน หรือไปทำงานต่างถิ่น และเยาวชนต้องอาศัยกับญาติ เช่น ปู่ ย่า ยาย หรือ พี่สาว เป็นต้น ซึ่งไม่ค่อยมีเวลาให้กับเยาวชน ซึ่งสะท้อนได้จากบทสรุปของมูลนิธิสิดคิริ-สฤงธีวงศ์ (2555) และ คงกริช เล็กศรีนาถ และคณะ (2555) ที่ชี้ว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เยาวชนเล่นและติดการพนันเกิดจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบข้างของเยาวชน เช่น แหล่งที่พักอาศัย พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ที่เล่นการพนันมีสภาพแวดล้อมใกล้บ้านที่เต็มไปด้วยสถานที่ที่มีการพนัน เช่น ร้านโต๊ะสนุกและตู้ม้า มินิเตยสารฟุตบอล ในร้านสะดวกซื้อที่ตั้งในแทบมุมมุมของโต๊ะบอลตั้งอยู่รอบ ๆ สถานศึกษา ซึ่งการเล่นการพนันของเยาวชนที่เล่นการพนันและถูกจับกุมและเข้าสู่กระบวนการของสถานพินิจและศาลมักมีอายุน้อย และเมื่อสิ้นสุดคดีแล้วก็มีได้หมายความว่าเยาวชนทุกคนจะไม่กลับไปเล่นการพนันอีก อย่างไรก็ดี จากการที่เยาวชนกรณีศึกษาส่วนใหญ่ถูกจับกุมด้วยคดีพนันครั้งแรกและเป็นกลุ่มที่ไม่ได้เล่นพนันเป็นประจำ ทำให้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า เยาวชนที่เล่นเป็นประจำอาจจะมีความสามารถในการหลบเลี่ยงการจับกุมจนไม่ได้ถูกดำเนินคดี ซึ่งอาจจะมีความเสี่ยงต่อการติดพนันมากกว่ากลุ่มดังกล่าว

พฤติกรรมวัยรุ่นส่งผลต่อการเข้าสู่การเล่นการพนัน เพราะพบว่าเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี ถูกชักชวนให้เล่นการพนันหรือเข้าไปใกล้กับพื้นที่การเล่นการพนันโดยผู้ใหญ่ทั้งที่เป็นญาติและไม่ใช่ญาติ เพื่อนรุ่นเดียวกันและรุ่นพี่ของเยาวชน รวมทั้งเป็นคนที่เยาวชนนับถือในชุมชนเพราะเป็นเพื่อนบ้านกัน ซึ่งเยาวชนมิได้ปฏิเสธ

การเล่นแต่อย่างใด นอกจากนี้ การรับรู้ว่าการพนันไม่ใช่สิ่งผิดกฎหมายสามารถส่งผลเสียทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้าสู่การเล่นการพนันที่มากขึ้นเมื่อกลายเป็นผู้ใหญ่ได้ ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน (2561ข: 40) ชี้ว่า แรงเสริมที่ผลักดันพวกเขาเข้าไปเกี่ยวข้องกับวงจรการพนันมาจากบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ญาติ เพื่อน คนในชุมชน เมื่อชีวิตประจำวันคุ้นเคยกับการพนัน มีภาพชินตาสำหรับการพนันที่เปิดเผย ปลอดภัยเป็นวัฒนธรรม ทำให้คิดว่าการเล่นพนันไม่ผิดกฎหมาย ในขณะที่กลไกป้องกันหรือยับยั้งไม่ให้เด็กเข้าสู่วงจรการพนันมีอยู่ค่อนข้างจำกัด

การเข้าสู่กระบวนการของสถานพินิจทำให้เยาวชนได้เรียนรู้หลายอย่าง และมองเห็นพิษภัยของการเล่นการพนันมากขึ้น และทราบว่าการเล่นและไม่ได้เล่นการพนัน แต่ตัวเองอยู่ในสถานที่ที่มีคนเล่นการพนันถือว่าเป็นการเล่นการพนันเช่นกัน กระบวนการของสถานพินิจถือเป็นการขัดเกลาทางสังคมของเยาวชนในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะได้อบรมให้เยาวชนได้เห็นผลกระทบและผลเสียที่ตามมาจากการเล่นการพนันและถูกจับกุมดำเนินคดีต่อเยาวชนและครอบครัวของเยาวชน อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาเช่นงานของ สุมาลี วงษ์วิจิต (2555) ชี้ว่า บทบาทของสถานพินิจควรเน้นทำงานเชิงรุกมากขึ้น เช่น การสร้างการรับรู้ถึงสิทธิของเยาวชนและครอบครัวในการขอรับการบริการจากภาครัฐ ให้ข้อมูลที่ชัดเจนและติดตามเยาวชนอย่างใกล้ชิด เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและครอบครัวในการกำกับติดตามประเมินพฤติกรรมของเยาวชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการแก้ไขปัญหาการเล่นการพนัน ส่วน McGregor (2017) เห็นว่ารัฐควรปรับเปลี่ยนมุมมองและวิธีการของสถานพินิจจากการควบคุม เป็นศูนย์ที่ทำหน้าที่เอื้ออำนวยให้เยาวชนมีความรู้สึกและความเป็นอยู่ที่ดี เป็นสถานที่สร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับเยาวชนเพื่อพัฒนาเยาวชนตามศักยภาพที่มีอยู่

นอกจากนี้งานศึกษาของ Kattiya Ratanadilok (2014) สะท้อนว่า สถานพินิจควรมีระบบให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในการให้ข้อมูลด้านการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและมีโปรแกรมที่เหมาะสมการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ชัดเจน โดยมีกรณีศึกษาที่ขาดความเข้าใจในเรื่องสิทธิของตน สะท้อนให้เห็นว่ายังมีช่องว่างระหว่างเยาวชนและหน่วยงานในการทำความเข้าใจในกระบวนการของศาลและสถานพินิจ สอดคล้องกับงานศึกษา

ของ สุมาลี วงษ์วิจิตร (2555) ที่ชี้ว่าสถานพินิจควรเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนและครอบครัวในการสร้างความเข้าใจและความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนระยะเวลาและแนวปฏิบัติระหว่างการดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เยาวชนที่เล่นการพนันส่วนหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมของเยาวชนที่ขัดแย้งกับความคาดหวัง และวัฒนธรรมของสังคม ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำ (juvenile delinquents) ความผิดที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำ โดยเรียกว่า “การกระทำผิด” นั้น จัดว่าเป็นพฤติกรรมกึ่งอาชญากรรมที่มีรูปแบบพิเศษ เพราะผู้กระทำเป็นเด็กหรือเยาวชนที่หลักการสากลต่างยึดถือร่วมกันว่าเป็นผู้อ่อนเยาว์ต่อโลกสมควรได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากผู้ใหญ่ที่กระทำผิดในเรื่องราวหรือคดีความเดียวกัน (จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย 2549) เมื่อเด็กและเยาวชนกระทำผิดแล้วเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมไม่ถือว่าเป็นอาชญากร เพราะพวกเขายังอ่อนด้อยประสบการณ์ รู้ไม่เท่าทันกลุ่มคนหรือกระแสทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อเยาวชน เช่น บริบทแวดล้อมทางวัฒนธรรมสังคมแบบชาวบ้าน กลุ่มคนที่มีอำนาจเหนือเยาวชนที่สามารถชักจูงให้เยาวชนกระทำความผิดได้ และตัวเยาวชนเองที่ยังขาดความยับยั้งชั่งใจ เป็นต้น การเล่นการพนันของเยาวชนกรณีศึกษาในบทความนี้เกิดจากบริบทแวดล้อมของชุมชนและเป็นการเล่นที่หวังความสนุก การสังสรรค์ หรือบางคนเข้าไปในสถานที่เล่นการพนันแต่ไม่ได้เล่นการพนันเพื่อหวังรายได้จนกลายเป็นติดการพนัน ดังนั้น มาตรการบำบัด ป้องกัน และแก้ไข และใช้กระบวนการยุติธรรมชุมชนสำหรับเยาวชนจึงน่าจะเป็นแนวทางที่ดีที่สุดที่ช่วยในการปรับเปลี่ยนและมุ่งแก้พฤติกรรมของเยาวชน ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ในสถานศึกษาและท้องถิ่น

บรรณานุกรม

คงกริช เล็กศรีนาถ, ณรงค์ พลอยदनัยและวิเชียรโชติ สุกโชติรัตน์. (2555).

พฤติกรรมการเล่นการพนันของเยาวชนกรณีศึกษา : เขตกรุงเทพมหานคร.

วารสารวิจัย มข. (บศ.), 12(4), 132-146.

จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. (2549). ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับกระบวนทัศน์ยุติธรรมไทย.

จดหมายข่าวประชาคมวิจัย, 70(6).

บุปผา ลาภะวัฒนาพันธ์. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่างกาเปิดรับข่าวสารกับทัศนคติ และพฤติกรรม การเล่นเกมพนันของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ.** กรุงเทพฯ : โครงการอาจารย์สื่อสารมวลชนเพื่อขับเคลื่อนสังคมลดปัญหาการพนัน.

มูลนิธิสิดศรี-สฤชติวงศ์. (2555). หนอนพนัน ภัยร้ายทำลายสมอง. **จุลสารทันเกม,** 1(4), 12-15.

วิเศษ สุจินพรหม และ คณะ. (2557). **พนันพื้นบ้าน : การรูกีบของธุรกิจการพนันสู่วิถีชุมชน.** ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. สืบค้นจาก [http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/book_file/\[Ebook\]%20Traditional%20Gambling%20\(20.11.14\)%20resize.pdf](http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/book_file/[Ebook]%20Traditional%20Gambling%20(20.11.14)%20resize.pdf).

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2561). **ผลสำรวจสถานการณ์การพนันกลุ่มเยาวชนปี 2560.** (เอกสารเผยแพร่).

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน. (2561). **รายงานศูนย์ศึกษาปัญหาการพนันปี 2561.** กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สุมาลี วงษ์วิฑิต. (2555). การติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการประชุมกลุ่ม ครอบครัวและชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนกรุงเทพมหานคร. **วารสารกระบวนกายุติธรรม,** 5(3), 75-106 .

สุชัย เจริญมุขยันท. (2556). วิกฤติเด็กไทยติดพนันบอล อุบลฯ แซมปฎิภาคเล่นพนัน. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2011/12/38173>.

Derevensky, J.L. & Gilbeau, L. 2015. Adolescent Gambling: Twenty-five Years of Research. **The Canadian Journal of Addiction,** 6(2). Retrieved from <https://www.csam-smca.org/wp-content/uploads/2015/09/CJAM-Vol6No2-Double.pdf>.

Kattiya Ratanadilok. (2014). “The State of Juvenile Justice in Thailand”.

In **A Measure of Last Resort? The Current Status of Juvenile Justice in ASEAN Member States**. Sweden : The Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law.

McGregor, F. (2017). Reframing the purpose of custodial education: framing juvenile offenders as learners. In Kevin Bradley et.al. **Reframing the purpose, practice and place of juvenile detention in Victoria**. Design research team at the Designing out Crime research centre, University of Technology Sydney. Retrieved from https://www.parliament.vic.gov.au/images/stories/committees/SCLSI/Youth_Justice_System/Submissions/Submission_46-Design_out_Crime.pdf.

Prus, R. (2004). Gambling as activity: Subcultural life-worlds, personal intrigues and persistent involvements. **Journal of Gambling Issues**. **10**. Retrieved from <http://jgi.camh.net/index.php/jgi/article/view/3646/3606>.

Translated Thai References

Buppa Lapawattanaphun. (2013). **The Relationship between Media Exposure, Attitudes, and Gambling Behaviors of College Students in National Universities**. Bangkok : A Development Project of Mass Communication Lecturers Network For Gamble-Free Progressive Society. [In Thai].

Center for Gambling Studies. (2018). **2017 Teen Gambling Situation Survey**. (Handbill). [In Thai].

- Center for Gambling Studies. (2018). **Center for Gambling Studies Report 2018**. [In Thai].
- Jutharat Uaamnoey et.al. (2007). **Community Justice : Widening the Sphere of Communities in Doing Justice**. Bangkok : The Thailand Research Fund. [In Thai].
- Ksongkris Leksreenak, Narong Ploydanai, Vichianchot Sukchotrat. (2012). Gambling behavior Among A dolescent and youth in Thailand: A Case Study of Young People's Gambling Behaviours in Bangkok Area. **KKU Research Journal (Graduate Studies)**, 12(4), 132-146. [In Thai].
- Sodsri-Saridwongsa Foundation. (2012). Gambling Worm, Harm that Damage the Brain. **Tungame Pamphlet**, 1(4), 12-15. [In Thai].
- Suchai charoenmukayananta. (2013). Crisis of Football Gambling among Teen: Ubon Ratchathani is the Regional Champion. Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2011/12/38173>. [In Thai].
- Sumalee Wongwitit. (2012). Monitoring and evaluating behavior of children and youth through the family and community group meeting process with public participation: A case study of Bangkok Juvenile Observation and Protection Centre. **Journal of Thai Justice System**, 5 (3), 75-106. [In Thai].
- Wiset Sujinpram et.al. (2014). **Local Gambling: Advancing of gambling business to the community way**. Retrieved from [http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/book_file/\[Ebook\]%20Traditional%20Gambling%20\(20.11.14\)%20resize.pdf](http://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/book_file/[Ebook]%20Traditional%20Gambling%20(20.11.14)%20resize.pdf). [In Thai].

ผู้ให้สัมภาษณ์

- นางสาวเอ (นามสมมติ). 11 ตุลาคม 2560. สัมภาษณ์.
- นายบี (นามสมมติ). 16 ตุลาคม 2560. สัมภาษณ์.
- นายซี (นามสมมติ). 16 ตุลาคม 2560. สัมภาษณ์.
- นายดี (นามสมมติ). 13 พฤศจิกายน 2560. สัมภาษณ์.
- นายอี (นามสมมติ). 11 พฤศจิกายน 2560. สัมภาษณ์.
- แม่ของนายอี (นามสมมติ). 11 พฤศจิกายน 2560. สัมภาษณ์.
- นายยู (นามสมมติ). 13 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- แม่ของนายที (นามสมมติ). 13 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- ผู้ปกครองของนายสอง (นามสมมติ). 13 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- ผู้ปกครองของนายคิว (นามสมมติ). 14 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- ผู้ปกครองของนางสาวโอ (นามสมมติ). 16 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- ผู้ปกครองของนางสาวเค (นามสมมติ). 17 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- พี่สาวนายเอ็ม (นามสมมติ). 17 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- น้องของนายเอ็น (นามสมมติ). 19 ธันวาคม 2560. สัมภาษณ์.
- พันตำรวจโท ศิริพงศ์ สุตา. 3 มกราคม 2561. สัมภาษณ์.